

O domech se štukovým srdíčkem a s betlémskou hvězdou

Vodice v Encyklopedii českých vesnic (1)

Celkem pětisvazkový knižní projekt o venkovských sídlech v naší zemi zachycuje jednotlivé památkově chráněné lokality v jihočeské krajině, která je na lidovou architekturu nejbohatší. Autorem díla je Ing. Arch. Jan Pešta, dnes jeden z nejlepších odborníků na stavebně-historický průzkum tohoto vzácného a stylově rozmanitého odkazu minulosti. Místa, které v názvu už od nepaměti nese zdrobnělinu obecného jména voda, věnoval ve svém lexikonu zaslouženou pozornost:

Vodice leží v členitém terénu na západním úpatí Blanského lesa. Pod vesnicí protéká v širokém bezlesém údolí potok Stružka (severně od Netolic nazývaný Netolický potok). Úval Stružky tvoří přirozené rozhraní mezi Blanským lesem a Šumavou. Na protější straně údolí je mezi rozlehlými třešňovými sady městečko Lhenice a nad ním výrazný protáhlý lesnatý hřeben Stráže (742,3 m). Přímo nad Vodící se zdvíhají výrazné zalesněné vrcholy Pískový kámen (808,2 m) a Houperek (690,9 m). Mezi Kamenným vrchem a protějším Pískovým kamenem pramení nevelký potok - pravobřežní přítok Stružky, protékající vesnicí.

Ves Vodice je bezpochyby sídlem vrcholně středověkého původu. Území jižně od Netolic bylo tradičně zeměpanským majetkem. Kotlinou Stružky procházela důležitá stezka z vnitřních Čech přes Vodňany, Netolice a sedlo u Smědče na Chvalšiny a dále do Rakouska. Král Přemysl Otakar II. daroval roku 1263 netolický újezd nově založenému cisterciáckému klášteru ve Zlaté Koruně. Vesnice, pokud nevznikla již dříve - byla patrně založena zlatokorunským klášterem v rámci vnitřní kolonizace ve druhé polovině 13. nebo ve 14. století. Bezpečný doklad o existenci vsi ale máme až z doby okolo roku 1400.

Již roku 1263 se však připomíná potok Vodice - „Wudika“, podle něhož vesnice získala své jméno. Zlatokorunské klášterní panství se rozpadlo za husitských válek. Císař Zikmund zastavil Vodice Zbyňkovi z Květuše (*šlechtic, tábořský měšťan. Pozn. red.*). Po roce 1547 ves získali Rožmberkové a připojili ji nazpět k Netolicím,

Roku 1654 bylo ve vsi celkem 15 hospodářů, z toho 4 sedláci a 8 chalupníků. (*Tady můžeme doplnit i jejich jména. Byli to Štěpán Paráček, Lukáš Holejch, Jiřík Houška, Matěj Holejch -Rožboud po gruntu, Matouš Sejšek - Markvart po chalupě, Šimon Rožboud, Markéta Hluchá, Vít Mikl -psán jako Hanuš po předešlém hospodáři, Jan Paule -Jiskra po chalupě, Jakub Šíma - Bláha po minulém hospodáři, Martin Kovanda, Josef Čech, Tomáš Pinc řečený Hajnej, Bartoloměj Sýkora -Turek po gruntu a Jiřík Jakubec*). K netolickému panství pak Vodice patřily až do konce feudalismu.

Jižní stranu vodické návsi tvoří čtyři usedlosti. Je to čp. 16 z roku 1872 a čp. 17 z roku 1865 ve východní (horní) polovině jižní strany návsi, které mají trojboký půdorys s dvouštitovým průčelím a bránou v čele. Obě stavení byla již poznamenána modernizacemi.

Mohutná sousední usedlost čp. 18 se naopak dochovala v intaktní podobě a představuje jednu z nejcennějších památek lidové architektury ve vsi. Dům po levé straně dvora je přízemní stavba, krytá polovalbovou střechou. Ke světnicovému dílu je připojeno kolmé patrové křídlo s komorami v patře. Na průčelí domu je střídá výzdoba, mimo jiné se štukovým srdíčkem a čtyřlístkem. Dvůr uzavírá ohradní zeď s půlelpticky klenutou bránou a brankou. Nad bránou je krásný štitový nástavec, členěný lizénovými rámy a doplněný kartuší s christogramem „IHS“. (*Jesus hominum salvator, tj. Ježíš lidstva spasitel. Pozn. red.*)

Naproti domu stojí mimořádně mohutná čtyřpodlažní sýpka, datovaná v trojúhelníkovém štítu do roku 1869. Průčelí sýpky doplňuje nárožní bosáž a penízkové šambrány. Vedlejší patrová, podélně orientovaná usedlost čp. 19 z roku 1877 patří již k mladší generaci uzavřených dvorců s jednotně řešeným průčelím. Fasádu zdobí nenáročný eklektický dekor. Zadní vjezd do usedlosti je datován do r. 1903.

Západní stranu návsi uzavírá krásná usedlost čp. 20, která se svým hmotovým a dispozičním řešením podobá zdejší usedlosti čp. 4. Po pravé straně dvora stojí přízemní dům, který se do návsi obrací trojúhelníkovým štítem s jednoduchou výzdobou (volutky, věneček s betlémskou hvězdou) a s malovaným obrazem sv. Jiří. Na dům navazuje křídlo s nízkým komorovým patrem nad průjezdem. Zajímavé jsou patníky po stranách půlelpticky zaklenutého portálu. Jsou kamenicky zpracované, s desetipými hvězdami a datací 1822. Plackové klenby v chlévech jsou svedené na žulový pilířek, datovaný 1838. Dnešní podoba usedlosti, která je ještě na mapě stabilního katastru z roku 1837

označena žlutě (tedy jako dřevěná či spalná), pochází ovšem bezpochyby až z konce šedesátých nebo začátku sedmdesátých let 19. století.

Pramen: Ing. Arch. Jan Pešta, Encyklopedie českých vesnic. Díl II. Jižní Čechy. Praha 2004 (ukázka z textu). Autorem snímků štukových ozdob z průčelí domů čp. 18 a 20 je Ing. Miroslav Pikous.

Pro LZ 2007 připravil M. Trnka